

Position paper MKB-Nederland voor het rondetafelgesprek beleidsnota BuHa-OS “Investeren in perspectief: goed voor de wereld, goed voor Nederland” d.d. 20 juni 2018

MKB-Nederland is blij dat de eerder ingezette koers voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking wordt voortgezet in deze nieuwe beleidsnota:

- De koppeling tussen hulp en handel wordt verder versterkt.
- Het beleid voor ontwikkelingssamenwerking en IMVO wordt ingevuld vanuit het idee dat dit tevens moet bijdragen aan het versterken van het verdienvermogen van Nederland en Nederlandse ondernemingen.
- Er is duidelijk gehoor gegeven aan de aanbevelingen uit het adviesrapport van publiek-private adviesgroep internationale handels- innovatie en investeringsbevordering van de DTIB onder leiding van Chris Buijink¹, met name ook waar het gaat om het versterken van de internationaliseringspositie van het mkb en het verbeteren van handelsbevorderende dienstverlening aan het mkb.

Het is nu zaak dat uit deze beleidsnota een actieagenda tot stand komt om dit beleid verder te concretiseren. Daarnaast hechten wij eraan dat de aangekondigde evaluatie door Minister Kaag betreffende het financieringsinstrumentarium dit najaar plaatsvindt. Tevens vinden wij de in het regeerakkoord aangekondigde uitwerking van de intensivering van het postennetwerk van belang.

In deze paper doen wij een aantal voorstellen ter concretisering van het beleid voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking. Voor een impuls aan de mkb internationalisering is het volgende nodig:

- Kom tot een nader actieplan voor de handel, gericht op het bestendigen van de relatie met grote Europese mkb markten en het vergroten van de relatie met verre groeimarkten, met als kern een pro-actieve handelsondersteuning van Nederlandse ondernemingen. Hierbij zien wij een centrale rol voor NL Trade & Innovate, NL International Business en de publiek-private Werkplaats. Dit actieplan moet gericht zijn op nadere begeleiding en ondersteuning van het mkb bij hun customer journey, waaronder mkb programma's voor strategische beursdeelname en economische missies, het creëren van een mkb netwerk in het buitenland en het betrekken van mkb bij internationale consortia.
- Focus op meer maatgerichte financieringsmogelijkheden en vergroot de toegankelijkheid van het huidige financierings- en exportkredietverzekerings-instrumentarium, door middel van één loket voor het mkb bij Invest NL en meer maatwerk toepassing bij het financiële instrumentarium.
- Versterk het private sector ontwikkelingsinstrumentarium, door o.a. het ontwikkelen van een mkb instrumentarium voor landen die in transitie zijn van ontwikkeling naar handel.
- Verstevig de rol van de Europese Unie met aandacht voor de interne markt.

¹ 'Team Nederland: Samen sterker in de wereld. Een actieplan voor banen en groei', adviesrapport DTIB Stuurgroep internationale handels-, innovatie- en investeringsbevordering, April 2017

- Verstevig publiek-private samenwerking op IMVO-beleid en bevorder due diligence bij het mkb en ondersteun hen bij de implementatie van de SDG agenda.
- Bevorder totstandkoming van duurzame producten en diensten bij het mkb door een hierop gericht aanbestedingsbeleid, om ook wereldwijd een grotere rol te kunnen spelen in het bieden van duurzame oplossingen.

Behoeftte aan betere ondersteuning bij internationalisering van het mkb

- Regelmatig verschijnen er cijfers waaruit blijkt dat het mkb nog veel exportkansen onbenut laat. Het aantal mkb-bedrijven dat exporteert ligt rond de 10%, terwijl mkb-bedrijven goed zijn voor 60% van de waarde van door Nederland uitgevoerde producten². In zeven van de negen wereldregio's is meer dan de helft van de exportwaarde van de Nederlandse goederen afkomstig van het zelfstandig mkb en overig mkb. In Noord-Amerika en Oost-Azië neemt juist het grootbedrijf het merendeel van de uitvoerwaarde van goederen van Nederlandse makelij voor zijn rekening. Het zelfstandig mkb (minder dan 250 werkzame personen in dienst) neemt in de groeiemarkten (Afrika, Azië en Zuid-Amerika) echter minder dan een kwart van de totale uitvoerwaarde voor zijn rekening.³
- Slechts 2% van de Nederlandse mkb bedrijven investeert in het buitenland.
- Bijna 80% van de Nederlandse mkb export gaat naar landen van de Europese Unie, terwijl hier op de langere termijn niet de meeste groeikansen te verwachten zijn.⁴ (Zo is de verwachte economische groei in de EU in 2018 2,2%, terwijl dit percentage een stuk hoger ligt buiten Europa: India 7,4%, China 6,6%, ASEAN 5,4% en 3,3% in Sub-Sahara Afrika.⁵) Er ligt dus nog een wereld aan kansen open voor het mkb.

Tegelijkertijd is ook bewezen dat het loont om te internationaliseren. Uit een studie⁶ van de Europese Commissie blijkt dat bedrijven die internationaliseren op den duur meer banen creëren, innovatiever, effectiever en succesvoller zijn dan bedrijven die enkel nationaal actief zijn.

Een sterkere mkb internationalisering kan geholpen worden door betere overheidsondersteuning. Van ondernemers krijgen wij terug dat:

- De geboden dienstverlening niet optimaal aansluit op behoeften van bedrijven. Het mkb heeft behoefte aan hands on hulp, bijvoorbeeld op het gebied van marktinformatie, fiscaliteit, betalingsverkeer en personeelsaanne. Deze hands on hulp is momenteel niet voorhanden.
- Het dienstenaanbod versnipperd is.
- Het instrumentarium te weinig maatgericht en flexibel inzetbaar is.

Dit gebrek aan samenhang en transparantie lijkt te resulteren in een (mkb) onderbenutting van de aangeboden diensten, zoals handelsmissies. Uit onderzoek van NLIB blijkt dat deelname vanuit het mkb beperkt is en, wat betreft recente missies, minder dan 10% van de mkb bedrijven een vervolgmisssie onderneemt.

² Internationaliseringsmonitor CBS, eerste kwartaal 2018.

³ Internationaliseringsmonitor CBS, eerste kwartaal 2018

⁴ Export barometer

⁵ World Economic Outlook IMF

⁶ European Commission, 'Internationalisation of European SMEs' (2009).

Een versterkt beleid voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking zou moeten bijdragen aan de mkb internationalisering. Zo maakt Duitsland bijvoorbeeld gebruik van vier instrumenten voor handelsbevordering: exportkredietgaranties; investeringsgaranties; ongebonden financieringskredieten; en praktische ondersteuning voor mkb'ers bij het vinden en bezoeken van geschikte buitenlandse beurzen⁷.

Verdienvermogen van het mkb in Nederland staat centraal

Positief is dan ook dat in de beleidsnota het verdienvermogen van Nederland meer centraal wordt gezet en wordt ingezet op verdere professionalisering van de Nederlandse handelsbevordering en verbetering van de ondersteuning van de internationalisering van het mkb. Dit is in lijn met het adviesrapport aan de DTIB 'Team Nederland: Samen sterker in de wereld. Een actieplan voor banen en groei'.

Het kabinet gaat door met het aanpakken van de versnippering in de handelsbevordering. Recent zijn hiervoor **NL International Business, Trade & Innovate NL en de publiek-private Werkplaats** opgericht.

NL International Business is opgericht ten behoeve van de private krachtenbundeling en tevens om de private handelsbevordering effectiever te maken. NLIB heeft hiertoe op basis van een uitgebreide analyse wereldwijd "40 mkb-instapsteden" geïdentificeerd, 25 buiten Europa en 15 in Europa. NL International Business ontwikkelt momenteel meerjarige, laagdrempelige, op het mkb gerichte internationalisatie programma's richting deze 40 steden, dit in nauwe samenwerking met de andere private partijen actief in dit domein, maar ook met de overheid.

Dit moet resulteren in frequente, gefocuste missies of beursbezoeken per 'mkb-instapstad' plus de benodigde opvolging na een missie of beursbezoek ("soft landing"). Naast de fysieke dienstverlening zal er ook sterk worden ingezet op digitale ondersteuning van het mkb, zoals het creëren van een digitale etalage waarmee het Nederlands bedrijfsleven beter gepositioneerd kan worden in het buitenland.

Uitbreiding van het exportfinancieringsinstrumentarium vindt plaats onder de oprichting van de joint venture van Invest-NL met FMO, waarbij er gekozen wordt voor de realisatie van het door ons bepleitte één loket voor het mkb.

Daarnaast is positief dat in de beleidsnota direct wordt aangesloten op de SDG-doelstellingen voor 2030. Enthousiasme voor de SDG's is terug te vinden bij veel bedrijven, groot en klein, in de financiële sector, bij branches, in de regionale verenigingen en ook internationaal. Niet alleen in beleidsdiscussies zien we de SDG's veel en vaak terugkomen, maar ook in de activiteiten van bedrijven en branches.

⁷ Zo bestaat er in Duitsland een instrument voor mkb deelname aan strategische beurzen. Dit biedt jaarlijks 6500 mkb'ers de mogelijkheid om deel te nemen aan een beurs. bron: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie

De voorgestelde beleidskoers kan daarom worden ondersteund. Wel vragen wij aandacht voor onderstaande voorstellen en aanbevelingen, die het handelsbeleid van het kabinet nog verder zullen versterken:

i. Kom tot een nader actieplan voor de handel, met als kern een pro-actieve handelsondersteuning van Nederlandse ondernemingen, met daarbij een centrale rol voor NL Trade & Innovate, NL International Business en de publiek-private Werkplaats

Dit plan zou gericht moeten zijn op:

- Begeleiding van mkb'ers bij hun customer journey en maatgerichte dienstverlening vanaf het moment dat een mkb'er voor het eerst een nieuwe markt verkent tot het moment van succesvolle landing. Door krachtenbundeling van beschikbare dienstverlening en oprichten van nieuwe programma's kan het mkb meer gestructureerd en beter geholpen worden.
- Het creëren van een lokaal mkb incubator netwerk, met een regierol voor NL International Business. Mkb ondernemers hebben behoefte om ontzorgd te worden via een loket in het buitenland, gericht op praktische hulp en kennis.
- Het betrekken van het mkb bij internationale consortia die ondersteund worden door de Werkplaats, gericht op projecten die te complex of te risicovol zijn voor individuele ondernemers en waarbij contact met de overheid onontbeerlijk is. Deze projecten dragen bij aan het beter manifesteren van het Nederlands mkb op buitenlandse groeiemarkten of tijdens handelsmissies. Via de Werkplaats kunnen leads beter geïdentificeerd worden en doorvertaald naar concrete vraaggerichte businessproposities.

ii. Focus op meer maatgerichte financieringsmogelijkheden en vergroot de toegankelijkheid van het huidig financierings- en exportkredietverzekeringsinstrumentarium

Eén loket voor mkb financiering bij Invest NL moet de toegankelijkheid van financiering voor het mkb vergroten en in staat zijn om flexibele en maatgerichte financiering te bieden. Bij de oprichting van Invest NL moet tevens de ambitie gesteld worden dat bij het bieden van integrale (financierings)oplossingen voor internationale projecten Nederland zich kan meten aan het aanbod van concurrerende landen. Deze oplossingen moeten ook openstaan voor consortia van bedrijven, waar ook mkb bedrijven onderdeel van uit kunnen maken.

iii. Versterk het private sector ontwikkelingsinstrumentarium

Voor landen die in transitie zijn van een ontwikkelingsrelatie naar een handelsrelatie dienen er voldoende instrumenten voor private sectorontwikkeling ter beschikking te zijn. Het zijn juist de landen waarbij de ontwikkeling in de lift zit, die kansen bieden voor het Nederlands mkb. Hiervoor moet een specifiek mkb instrumentarium worden ontwikkeld. En er moet er een instrument voor "verbonden hulp" komen, waarmee OS financiering directer gekoppeld kan worden aan de ontwikkeling en uitvoering van bijvoorbeeld infrastructurele projecten in een ontwikkelingssamenwerkingsland. Een bedrijf of groep van bedrijven is eerder bereid te investeren in de ontwikkeling

van een project in een ontwikkelingsland, als het ook in de gelegenheid wordt gesteld dit project uit te voeren en de benodigde financiering mee te nemen.

iv. *Verstevig de rol van de Europese Unie*

De Europese Unie zou een sterkere voorttrekkersrol moeten innemen op het mondiale toneel waar het gaat om het naleven van afgesproken internationale spelregels en wederkerigheid, om effectief tegenwicht te kunnen bieden aan protectionistische tendensen elders in de wereld. Daarnaast blijft de Europese interne markt zelf van groot belang voor de Nederlandse handel. Er dient ingezet te worden op het beperken van de schade van de Brexit, door een goed transitie en toekomstig akkoord en door in praktische zin processen bij bijvoorbeeld de douane zodanig in te richten dat dit zo min mogelijk problemen oplevert bij het mkb dat exporteert naar het Verenigd Koninkrijk.

v. *Bevorder publiek-private samenwerking op IMVO-beleid en bevorder due diligence bij het mkb*

Het is belangrijk beter zicht te krijgen op waar het mkb exact behoefte aan heeft bij het verder internaliseren van IMVO. Vervolgens kunnen er nadere tools ontwikkeld worden die het mkb helpen due diligence in het bedrijfsproces door te voeren. De publiek-private IMVO-convenanten die recent tot stand zijn gekomen en die nog in vorming zijn, moeten de tijd krijgen om zich te bewijzen. Doorkruising van deze publiek-private aanpak met wettelijke maatregelen werkt contraproductief.

Het mkb – dat lang niet altijd een jaarverslag hoeft te publiceren – draagt vaak bij aan de SDG's via de producten en diensten die (internationaal) worden geleverd en/of samenwerking met partners die wordt ingezet⁸. De bekendheid met de SDG's verschilt per bedrijf en branche. Juist voor het mkb speelt de branche een cruciale rol in het deel kunnen nemen aan activiteiten, het verspreiden van informatie en het bieden van hulp bij het uitdenken van te nemen stappen voor het maken van impact als het gaat om de SDG's.

Wij bevelen daarom aan informatieverstrekking over de SDG's en het ondersteunen van initiatieven van branches als overheid sterker te faciliteren. In de recent gepubliceerde oplegbrief bij de SDG-rapportage is een SDG-toets aangekondigd, waarbij het Integraal AfwegingsKader (IKA) benut wordt als instrument. Wij blijven graag nauw betrokken bij de verdere uitwerking, waarbij wij de praktische uitvoerbaarheid ervan – ook al is het een instrument van het rijk dat primair toeziet op de ontwikkeling van wet- en regelgeving - een belangrijk aandachtspunt vinden.

vi. *Bevorder duurzaam inkopen in het Nederlands aanbestedingsbeleid*

Er dient ingezet te worden op het versnellen van Nederlandse slimme oplossingen door duurzaam inkopen door de Nederlandse overheid. Met een inkoopkracht van zo'n 70 miljard kan de overheid het gewenste duwtje geven aan binnenlandse oplossingen die ook wereldwijd een rol kunnen spelen.

⁸ In de Tweede Nederlandse SDG-rapportage 'Nederland ontwikkelt duurzaam' die het kabinet 1 mei aan de leden van de Tweede Kamer stuurde, staat ook een uitgebreidere impressie van de zijde van het bedrijfsleven inzake de implementatie van de SDG's (vanaf pagina 28, zie <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/documenten/rapporten/2018/05/01/tweede-nederlandse-sdg-rapportage-nederland-ontwikkelt-duurzaam>).

Meer informatie:
Louise Beduwé
Secretaris Internationaal Ondernemen
beduwe@vnoncw-mkb.nl
070-3490367/06 11351 713